

Examensarbete 1

Avancerad nivå

Utveckling av skriftspråk i svenskämnet

En systematisk litteraturstudie om hur elevers skriftspråk utvecklas i högstadiet i relation till flickors och pojkars attityder och förmågor

Författare: Josefine Åslund, Sara Nyström

Handledare: Stefan Björnlund

Examinator: Gustav Borsgård

Ämne/huvudområde: Svenska

Kurskod: ASV259

Poäng: 15hp

Examinationsdatum: 2023-03-30

HÖGSKOLAN
DALARNA

Vid Högskolan Dalarna finns möjlighet att publicera examensarbetet i fulltext i DiVA. Publiceringen sker open access, vilket innebär att arbetet blir fritt tillgängligt att läsa och ladda ned på nätet. Därmed ökar spridningen och synligheten av examensarbetet.

Open access är på väg att bli norm för att sprida vetenskaplig information på nätet. Högskolan Dalarna rekommenderar såväl forskare som studenter att publicera sina arbeten open access.

Jag/vi medger publicering i fulltext (fritt tillgänglig på nätet, open access):

Ja

Nej

Högskolan Dalarna – SE-791 88 Falun – Tel 023-77 80 00

Abstract

Syftet med studien är att med utgångspunkt i svenskdidaktisk forskning undersöka om det finns skillnader i flickors och pojkars attityder till att utveckla sitt eget skriftspråk inom ämnet svenska under högstadiet. Studien ämnar även att undersöka huruvida elevernas kön påverkar deras skriftspråsutveckling. Den forskning som ligger till underlag för studiens resultat har funnits genom att systematiskt söka i databaserna EriC och LiBRIS. Resultatet som senare kunde leda till en slutsats visade att det fanns flera skillnader i flickors och pojkars attityder gentemot den egna skriftspråsutvecklingen samt att det fanns förmågor som gav flickor och pojkar olika förutsättningar till att lyckas med skriftspråsutvecklingen. Elevernas könstillhörighet visade sig även ha en påverkande effekt på hur väl eleverna kunde utveckla sitt skriftspråk på flera olika plan, så som till följd av biologiska, sociala och situationella skäl.

Nyckelord

svenska, skriftspråsutveckling, flickor, pojkar, attityd, förmåga

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Syfte och frågeställningar.....	2
2. Bakgrund	2
2.1 Skriftspråk.....	2
2.2 Kön, biologiskt kön och socialt kön.....	3
2.3 Könstillhörighet.....	3
2.4 Debatt.....	3
2.4 Styrdokument.....	4
2.5 Skillnader mellan flickor och pojkars attityder och förmågor i skolan.....	5
2.6 Påföljder av bristande skriftspråk i vuxenlivet.....	6
3. Metod	7
3.1 Systematisk litteraturstudie.....	7
3.2 Databassökning.....	7
3.3 Urval och avgränsningar.....	7
3.4 Etiska överväganden.....	8
3.5 Sökresultat.....	8
3.5.1 Eric.....	8
3.5.2 LiBRIS.....	11
3.6 Manuell sökning.....	13
4. Presentation av forskning	16
5.1 Vilka skillnader mellan flickors och pojkars attityder och förmågor kan påverka deras möjligheter till att uppnå ett fungerande skriftspråk?.....	19
5.1.1 Det biologiska könet.....	20
5.1.2 Det sociala könet.....	20
5.1.3 Flickors och pojkars förväntningar på framtiden.....	21
5.1.4 Lärarens roll i elevers skriftspråsutveckling.....	21
5.1.5 Flickors och pojkars inlärningsmotivation.....	22
5.2 Hur utvecklar flickor och pojkar sitt skriftspråk inom svenskämnet under högstadiet?.....	22
5.2.1 Hur skriftspråk utvecklas i svenskämnet.....	23
5.2.2 Hur skriftspråk skiljer sig mellan flickor och pojkar.....	23
6. Diskussion	25
6.1 Diskussion av metod.....	25
6.2 Diskussion av resultat.....	26
7. Slutsatser	28
8. Förslag till fortsatt forskning	30

Referenser.....31

1. Inledning

Statistik visar att studieresultaten varierar mellan flickor och pojkar i skolan (SOU 2009:64; Skolverket, 2006). Idén till studien bildades då båda författarna har upplevt att flickor verkade ha lättare för att läsa och förstå text samt verkade inneha ett mer utvecklat skriftspråk än pojkar. Pojkar verkade även ha en annan attityd till skolan på så vis att de värderade skolan lägre än vad flickorna gjorde. Under båda författarnas VFU har just denna skillnad observerats, oberoende och långt ifrån varandra geografiskt.

Som svensklärare är det viktigt att utgå från läroplanen med alla dess delar. Denna studie inriktar sig på skriftspråket i svenskämnet, vilken är en central del i kursplanen. I det centrala innehållet för kursplanen i svenska kan följande läsas: “Genom undervisningen ska eleverna ges förutsättningar att utveckla sitt [...] skriftspråk så att de får tilltro till sin språkförmåga och kan uttrycka sig i olika sammanhang och för skilda syften” (Lgr22, 2022, s. 224).

Det är alltså ett av svenskämnets mål att utveckla alla elevers skriftspråk i sådan grad att eleverna kan känna sig trygga och kompetenta att uttrycka sig i olika sammanhang. Flickor verkar däremot ha ett mer utvecklat skriftspråk än pojkar vilket visar sig bland annat i betyg (Skolverket, 2021). Enligt resultaten som Skolverket samlade in 2021 gällande niondeklassare, i hela landet, hade 78,1% (Skolverket, 2021a) flickor som gick ut högstadiet det året godkänt i alla ämnen med ett meritmedelvärde på 244,4 poäng (Skolverket, 2021b s.24) - jämfört med 74,1% (Skolverket, 2021a) godkänt bland pojkarna med ett meritmedelvärde på 220,3 poäng (Skolverket, 2021b s.24). Dessa siffror visar inte bara att flickor klarar högstadiet och svenskämnet med godkända betyg i högre utsträckning utan även att de får högre betyg än pojkarna (Skolverket, 2021 s.?). Det blir därmed vetenskapligt intressant ur ett ämnesdidaktiskt perspektiv att undersöka elevers skriftspråk och hur skriftspråket så väl som attityder och förmågor påverkas av elevernas könstillhörighet.

I läroplanens värdegrund och uppdrag kan man läsa om hur utbildningen ska vara likvärdig: “Skolan ska aktivt och medvetet främja elevernas lika rättigheter och möjligheter, oberoende av könstillhörighet. Skolan har också ett ansvar för att synliggöra och motverka könsmonster som begränsar elevernas lärande, val och utveckling” (Lgr22, 2022, s. 6). Detta innebär att alla elever ska få samma utbildning oavsett vilket kön de tillhör. Skolan ska även arbeta för att se till att inte elevernas könstillhörighet begränsar deras inläring. Trots detta har en större andel flickor uppnått högre betyg och resultat än pojkarna enligt Skolverkets statistik 2021 (Skolverket 2021 s.?). Varför verkar då undervisningen som sker i klassrummet mottas olika av eleverna beroende på kön, och alltså inte främja alla elevers lärande?

Det finns många faktorer som påverkar en elevs prestationer, däribland etnicitet och föräldrarnas utbildningsnivå. Filosofie doktor inom barn-och ungdomsvetenskap Fredrik Zimmerman (2020) skriver att oberoende av ursprung så presterar pojkarna sämre än flickorna. Flickor som har studieovana föräldrar eller är utlandsfödda presterar bättre än pojkar som har studieovana föräldrar eller är utlandsfödda. Det här pekar därmed på att en pojkes sämre skolresultat beror främst på att han är en pojke (Zimmerman, 2020, s. 5). Det

blir därmed aktuellt att vi fördjupar oss i frågan om vad som ligger till grund för att pojkar får lägre betyg. Som svensklärare är det viktigt att förstå sig på könstillhörighetens betydelse för att alla elever ska lyckas med sitt skriftspråk i ämnet svenska.

Studien kommer att undersöka relationen mellan elevernas könstillhörighet och dess skriftspråk samt hur deras attityder och förmågor skiljer sig och vilken inverkan det har på skriftspråksutvecklingen. Detta för att ta reda på hur svensklärare når samtliga elever, både flickor och pojkar, på ett ämnesdidaktiskt sätt i svenska. Om det nu visar sig att flickor och pojkar lär in annorlunda och har olika attityder, hur ska svensklärare då göra för att nå alla? Behöver undervisningen förändras så att alla elever ges samma förutsättningar, oberoende av kön?

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med studien är att med utgångspunkt i svenskdidaktisk forskning undersöka om det finns skillnader i flickors och pojkars attityder till att utveckla sitt eget skriftspråk inom ämnet svenska. Studien ämnar även att undersöka huruvida elevernas kön påverkar deras skriftspråksutveckling.

Med utgångspunkt i syftet har följande frågeställningar formulerats:

- Vilka skillnader mellan flickors och pojkars attityder och förmågor kan påverka deras möjligheter till att uppnå ett fungerande skriftspråk?
- Hur utvecklar flickor och pojkar sitt skriftspråk inom svenskämnet under högstadiet?

2. Bakgrund

I Bakgrunden inleds med att definiera återkommande begrepp som skriftspråk, kön, biologiskt kön, socialt kön och könstillhörighet, vilka är viktiga att ha förståelse för i studien. I bakgrunden ges även exempel på aktuell debatt tillhörande ämnesområdet och väsentliga delar om styrdokumentet som rör ämnet lyfts fram. Vidare redogörs och jämförs flickors och pojkars attityder till skriftspråk och undervisning och deras förmågor synliggörs. Därefter presenteras den samtida utvecklingen som gjort att skriftspråk eventuellt har försämrats, hur skriftspråk ser ut i nuläget och till sist vilka konsekvenser som följer med skriftspråkets potentiella försämring.

2.1 Skriftspråk

Enligt *Svenska Akademiens Ordbok* (SAOB, 1973) är skriftspråk “språk som används i skrift” och en form av svenska språket. Nationalencyklopedin (NE, u.å.) förtydligar att det finns en skillnad mellan skriftspråk och “det ledigare talspråket”. I skriftspråk krävs ett mer korrekt språkbruk till skillnad från talspråk.

När skriftspråk används i den här studien syftar det på språk i skrivet format. Elevernas skriftspråk syftar på det språk man kan ta del av i elevernas egenproducerade texter.

2.2 Kön, biologiskt kön och socialt kön

Kön “endera av de två rollerna vid fortplantning, [...] kvinna eller man” (NE, u.å.). NE (u.å.) betonar utifrån ett fortplantningsperspektiv att det finns två kön. Rädde Barnen (2019, s. 3) skriver att kön kan delas in i fyra kategorier; biologiskt kön, socialt kön, mentalt kön och juridiskt kön.

“Biologiskt kön - kön definierat utifrån inre och yttre könsorganen, kromosomer och hormoner.

Socialt kön - så vi uttrycker kön och uppfattas av omgivningen baserat på sociala konventioner om kön.

Mentalt kön - den könsidentitet vi själva identifierar oss utifrån.

Juridiskt kön - det kön som registreras bland annat i folkbokföringen. I Sverige har vi två juridiska kön; man och kvinna. Juridiskt kön fastställs utifrån det biologiska könet vid födsel men kan vid ett senare tillfälle korrigeras.” (Rädde barnen 2019 s.3).

Som synes finns flera olika sätt att definiera kön. I denna studie återkommer biologiskt- och socialt kön, det vill säga dels det kön som definieras utifrån kroppen och dels det kön som konstrueras i samhället.

2.3 Könstillhörighet

Socialstyrelsen (SOS, 2019) betonar skillnaden mellan könstillhörighet och könsidentitet. Könstillhörighet kan oftast fastställas efter förlossning medan könsidentitet är något som uppdragas när personen fortfarande är ett barn och utvecklas över tid. Könstillhörighet handlar alltså om det biologiska könet (SOS, 2019).

När könstillhörighet används i studien syftas det på det kön som man tillhör vilket i vår studie begränsas till de två biologiska könen, flicka och pojke. Något vi däremot kan komma att behöva ta hänsyn till är elevernas könsidentitet som utvecklas i ung ålder och som ibland inte stämmer överens med deras könstillhörighet.

2.4 Debatt

Utbildningsradion (UR Play, 2020) har skapat en dokumentär gällande bristande skriftspråk som de kallar *Skrivglappet*. Där vittnar både lärare arbetandes på skolor på högre instanser samt arbetsgivare på olika arbetsplatser om en markant försämring i sökandes skriftspråk. Man menar att denna försämring har märkts sedan människor födda -00 och senare börjat ansöka. (se mer i 2.6 Påföljder av bristande skrivkompetens i vuxenlivet)

Maria Bylin skriver i Språkrådsbloggen åt Institutet för språk och folkminnen och dementerar det UR Play undersökt och menar att det saknas forskning som kan stärka deras påståenden. Hon förklarar *Skrivglappets* upptäckt av sämre skriftspråk med att fler elever, inte bara de från akademiska familjer, numera söker in till högskolor och universitet vilket gjort det tydligare för lärare på sådana skolor att alla inte har fått lära sig att skriva akademiskt. Hon förklarar vidare att anledningen till att arbetsgivare upptäckt detsamma handlar om ett större krav på skrivkunnighet i arbetslivet med bland annat mer dokumentation som arbetsuppgift (Bylin, 2020).

Martin Malmström (2017) ställer sig också negativ till hela diskussionen kring bristande skrivkompetens. Han menar att denna diskussion har funnits ända sedan -60-70-talet, ibland mer högljudd än andra gånger. Han visar i sin bok *Synen på skrivande* (2017) upp flera olika tidpunkter då lärare hävdade att elever skriver sämre än tidigare. Ofta har det blivit högljudda diskussioner efter att skolsystemet förändrats. Under 70-talet skedde en reform i skolan, det kom en ny läroplan och många nya universitet öppnade, vilket ledde till att lärare i olika instanser började uppmärksamma, mer än tidigare, hur eleverna använde sin skrivförmåga. (Malmström, 2017, s. 43) Samma sak hände under 90-talet samt 10-talet då läroplanerna ändrades. Vid dessa tre tillfällen gick lärarna ut offentligt och påpekade hur illa elevernas skrivande hade blivit.

1973 kunde man läsa i *Lärartidningen*:

Min utgångspunkt är att eleverna i dag läser och skriver sämre än för ett antal år tillbaka. Påståendet är obevisat, och det kan inte bevisas. Detta till trots, är jag ganska säker på min sak, och jag tror att de flesta lärare, som varit med några år, håller med mig. Andra skolledare deklarerar samma uppfattning (Unefäldt, 1973, tagen från Malmström, 2017, s. 104).

I *Upsala Nya Tidning* kunde man 2013 läsa följande:

Språkproblemen yttrar sig i alla tänkbara undervisningssammanhang. Studenter missförstår muntlig och skriftlig information, klarar inte av att läsa kurslitteraturen, och förstår inte tentafrågorna. Men allra tydligast blir problemen då studenterna själva måste uttrycka sig i skrift. Utan hjälp av ordbehandlare är stavningen överlag eländig. (*Upsala Nya Tidning*, 2 januari 2013, s. 5, tagen från Malmström 2017, s. 57)

Här kan man se ett samband. Kritiken mot elevernas skrivande uppmärksammas en tid efter att en ny läroplan har satts in. Malmström (2013, s. 171) menar att de påståenden som florerat om att elever skrivit sämre vid dessa tillfällen saknar grund och inte har någon vetenskaplig förankring. Han förklarar att mycket har hänt sedan efterkrigstiden och poängterar bland annat

att pluralformen på verb har försvunnit, att vi numera oftast använder personliga tilltal samt att engelskan tagit över rollen som internationellt språk. Dessa skäl, bland andra, till exempel den stora digitalisering som skett, kan förklara varför elevers skrivande uppfattas annorlunda, mer avslappnat och varför lärare uppfattar det som sämre (Malmström, 2013, s. 173).

2.4 Styrdokument

Skolan strävar efter att uppnå en utbildning som erbjuder lika förutsättningar för alla elever, oberoende av könstillhörighet eller andra olikheter. Alla arbetande inom skolan ska se till att flickor och pojkar ges de bästa villkoren att lära (Lgr22, 2022, s. 6). Utöver det ska eleverna även ges möjligheter att utveckla sin identitet i takt med språkinläring. I skolans uppdrag står det att "Språk, lärande och identitetsutveckling är nära förknippade. Genom rika möjligheter att samtala, läsa och skriva ska varje elev få utveckla sina möjligheter att kommunicera och därmed få tilltro till sin språkliga förmåga" (Lgr22, 2022, s. 8). Lärare har alltså inte bara skyldighet att se till att elevernas könstillhörighet inte skapar ojämställdhet och att aktivt motverka de könstillhörande egenskaper som kan försvåra inläring, utan även att uppmuntra och ge eleverna möjlighet att utveckla deras identitet. Ens kön är en stor del av identiteten och detta kan därför te sig till en svår uppgift.

Centralt i svenskämnet är:

Gemensamt och enskilt skrivande. Strategier för att skriva olika typer av texter med anpassning till deras uppbyggnad och språkliga drag. Skapande av texter där ord, bild och ljud samspelar. Disposition och redigering av texter med hjälp av digitala verktyg. Bearbetning av egna och gemensamma texter till innehåll och form. Att ge och ta emot respons på texter. Språkliga strukturer och normer. Stavning, meningsbyggnad, styckeindelning och olika typer av textbindning. Ordklasser och satsdelar (Lgr22, 2022, s. 228).

För att uppnå betygsriterierna inom svenskämnet i nionde klass krävs bland annat att eleven kan skriva olika typer av texter med varierat språk där texterna har en fungerande struktur och ett innehåll som har anpassats till texttyp, syfte, mottagare och sammanhang. Eleven ska i sitt skriftspråk följa svenskans språkliga normer. Eleven ska även kunna arbeta med texten efter respons och förbättra den, antingen för sig själv eller i grupp (Lgr22, 2022, s. 228).

2.5 Skillnader mellan flickor och pojkars attityder och förmågor i skolan

"Tio orsaker till varför pojkar presterar sämre i skolan", är en artikel av Fredrik Zimmerman (2020). I artikeln lyfter han fram tio skäl varför pojkar får sämre betyg än flickor. Nedan presenteras några av hans förklaringar till att pojkar presterar sämre i skolan. Zimmerman (2020, s. 6) betonar att det kan finnas kommunikativa skillnader mellan flickor och pojkar, då flickor i högre utsträckning än pojkar har kommunicerat mer med vuxna sedan tidig ålder. Han tar även upp den biologiska skillnaden, att pojkar mognar senare än flickor. Detta kan ha negativa påföljder i skolan eftersom "den språkliga förmågan utvecklas tidigare hos flickor" (2020, s. 11). Zimmerman (2020 s. 11) förklarar att pojkars resultat blivit högre sedan de

nationella proven blivit digitaliserade, något som tyder på att tidigare examinationsformer som att skriva på papper med penna har varit mindre adekvata. Flickor tenderar att anstränga sig för sin egen skolutveckling medan pojkar tenderar att ge upp när något blir svårt. Pojkars positiva eller negativa attityd till den egna förmågan påverkar deras prestationer i skolan (2020, s. 9-10). Pojkar tenderar att undvika situationer där misslyckande kan förekomma då de inte vill visa sig sårbara (2020, s. 7). Pojkar ber sällan läraren om hjälp när de inte förstår utan undviker hellre uppgiften eller lektionen (2020, s. 6). Elisabeth Öhrn (2002, s. 19) har sammanfattat forskare som studerat högstadielärares könsmönster och förklarar att i en avhandling har forskaren Else-Marie Staberg (1992, s. 127) gjort samma observationer som Zimmerman (2020), nämligen att pojkar inte räcker upp handen om de inte förstår. Däremot observerade hon att pojkarna istället bad flickorna om hjälp.

Zimmerman har två år efter sin tidigare studie slutat att söka orsaker till pojkars sämre prestationer och istället söker han nu efter hur man kan hjälpa pojkarna till att prestera bättre. Han lyfter då att hög kvalitet i skolan, det vill säga utbildade lärare, gynnar både flickor och pojkar men främst pojkarna vilket jämnar ut könsskillnaderna i skolan. Viktiga förhållningssätt för att skolan ska nå fram till pojkarna utan att missgynna flickorna är tydlighet och ordning och reda menar Zimmerman (2022, s. 35).

2.6 Påföljder av bristande skriftspråk i vuxenlivet

Svenskämnet har ett särskilt ansvar och elevers prestationer påverkar deras framtida studie-, yrkes- och fritidsmöjligheter. Inom ämnet svenska kan man se tydliga resultatskillnader mellan könen läsår 20/21 då cirka 94,2% pojkar fick betyg E-A i svenskämnet, medan motsvarande siffror för flickor ligger på 96,4% (Skolverket, 2021a). Det var alltså 95,3% av alla elever som fick godkänt betyg i svenska 2020/21. Även om den största andelen elever faktiskt klarar svenskämnet med godkänt, tar UR Play (2020) fasta på att även de godkända eleverna har bristande skrivkompetenser när de ska söka vidare till utbildningar eller arbeten. UR Play har intervjuat lärare på högskolor/universitet samt arbetsgivare gällande dagens arbetskraft, för att sedan sammanställa detta i en dokumentärfilm kallad *Skrivglappet* (UR Play, 2020). I *Skrivglappet* förklarar högskolelärare att avsaknaden av det mest basala skriftspråk som berör stor bokstav, punkt, styckesindelning och syftningsfel gör att elevernas texter blir svåra att förstå. Detta är något de inte stött på i samma utsträckning tidigare. En av de högskolelärare som intervjuas menar att detta fenomen blivit allt mer synligt de senaste 10 åren och att det märks en försämring i skriftspråk mellan 90-talisterna och elever födda runt 00.

Det är inte bara lärosäten som högskolor eller universitet som gjort dessa observationer. I Växjö, på polisutbildningen, har man stött på samma problem bland sökanden- framförallt unga sökanden. Polisutbildningen har nu vidtagit åtgärder mot detta och erbjuder via Institutionen för svenska språk möjlighet att utveckla det svenska skriftspråket bland eleverna, främst med fokus på polisyrket.

1000 arbetsgivare blev tillfrågade inför dokumentär-skapandet gällande deras uppfattningar kring arbetssökande ungdomar idag och över 50% medgav att de kände osäkerhet till att anställa efter att arbetssökandes avsaknad av skrivkompetens uppmärksammats. Att inte bemästra det svenska skriftspråket kan alltså ha förödande konsekvenser ur ett självförsörjande perspektiv (UR Play, 2020).

I dokumentären läggs inget särskilt fokus på skillnaderna mellan flickors och pojkars skriftspråk utan resultat från Skolverket redogör att ett försämrat skriftspråk är ett generellt problem. Misslyckas skolan med att nå fram till eleverna kan detta få konsekvenser senare i livet, detta eftersom svenskan är ett kärnämne som måste godkännas för ytterligare studier, och utan gymnasieutbildning är det svårt att uppbringa ett arbete (Arbetsförmedlingen, 2018).

3. Metod

I metodavsnittet beskrivs den metod som valts för studien. I avsnittet redogörs för val av sökord och databaser i de systematiska sökningarna, hur urval av litteratur gjordes och vilka etiska överväganden som studien gjort. De systematiska sökningarnas sökprocess och resultat presenteras och visas visuellt i *Tabell 1-3*. De systematiska sökningarna övergick efterhand till manuella sökningar som skapade en snöbollseffekt (Eriksson Barajas, 2013, s. 138). De sökresultaten presenteras i *Tabell 4-5*.

3.1 Systematisk litteraturstudie

Metoden för studien är en systematisk litteraturstudie. Det innebär att det som presenteras är litteratur valt utifrån studiens valda problemområden. Litteraturen söks fram, granskas och därefter sammanställs systematiskt under studiens gång (Eriksson Barajas et al., 2013, s. 31). Efter att ha bestämt sökord och strategier ska ett urval göras i sökresultaten där den relevanta litteraturen sparas. Därefter ska litteraturen kritiskt granskas och värderas för att avgöra om den ska ingå i resultatet eller ej. Det slutgiltiga urvalet analyseras för att senare sammanställas till en slutsats (Eriksson Barajas et al., 2013, s. 32).

3.2 Databassökning

De databaser som har använts till att söka litteratur är LiBRIS och EriC. Databaserna har valts efter konsultation med bibliotekarie från Högskolan Dalarna och en testsökning i DiVA, LiBRIS, EriC, avhandlingar.se, Google Scholar och Högskolan Dalarnas databas Summon. LiBRIS och EriC genererade flest relevanta resultat och valdes därför ut till att använda för systematiska sökningar.

Inledningsvis togs fasta på ett antal sökord som valdes utifrån studiens syfte vilket då blev "skriftspråk*", "pojk*", "flick*", "svensk*", "högstadi*" och "kön*". De engelska sökorden var "swedish*", "lower secondary school*", "boy*", "girl*", "Swedish education*", "language*", "written language*" och "writing development*". De sökorden valdes ut

eftersom de betraktades som de mest centrala i studien. Det bedöms utifrån syftesformuleringen där skriftspråk är centralt. Sökresultaten redovisas skriftligt och i *Tabell 1-3* i avsnitt *3.4 Sökresultat*.

3.3 Urval och avgränsningar

Urvalen är peer-reviewed, granskade av en andra part. Källor som inte är markerade som peer-reviewed är istället av sådan status att granskning fortfarande har skett. Valet togs att inte begränsa sökresultatens tidsspann, men forskning som upplevdes oaktuell valdes bort. Endast svenska och engelska källor prioriterades där studierna oavsett språk skulle utgå från Sverige. Detta då studien fokuserar på skriftspråket i den svenska skolan. Källor inriktade på högstadiets åldrar eller åldrarna närmast dem var av största intresse då studien ämnar att undersöka flickor och pojkar skriftspråk i högstadiet.

Utifrån sökträffarna togs beslut om deras relevans genom att granska deras rubrik. Därefter lästes söktraffarnas abstract och sammanfattningar för att dra slutsatser om huruvida de var relevanta i relation till studiens frågeställningarna. Det irrelevanta materialet plockades bort och sökningen fortsatte tills ett tillräckligt stort underlag för att uppfylla syftet uppnåts. Vidare har de systematiska sökningarna kompletterats med manuella sökningar. Manuella sökningar gjordes i referenslistor av de relevanta artiklarna och där har ytterligare källor av värde kunnat väljas ut.

3.4 Etiska överväganden

För att ta beslut om vilka etiska överväganden som behöver göras har Eriksson Barajas et al. (2013, s. 69) används som stöd. Eriksson Barajas et al. (2013, s. 69) utgår från vetenskapsrådets etiska riktlinjer. Vetenskapsrådet är en svensk statlig myndighet som ansvarar för alla vetenskapsområden med uppdraget att stödja och vägleda forskningen. För att göra det har de bland annat gett ut riktlinjer för hur forskning ska gå till då forskning ska vara ärlig och inte innehålla fusk (Eriksson Barajas et al., 2013, s. 69). Eriksson Barajas et al. (2013, s. 69) lyfter att dessa riktlinjer visar att en systematisk litteraturstudie kräver att forskaren behöver göra etiska övervägande rörande urval och resultatpresentation. I studien har artiklar granskats för att säkerställa kvaliteten och det används bara källor som har blivit peer-reviewed eller på annat sätt granskats av en andra part. Det förekommer forskning som talar både för och emot tesen för att studien inte ska "leda till falska eller förvrängande resultat..." (Eriksson, Barajas et al., 2013, s. 69).

3.5 Sökresultat

Sökresultatsavsnittet presenterar den systematiska sökprocessen tillsammans med utvald litteratur genom tre tabeller. *Tabell 1* redovisar sökprocessen i EriC och *Tabell 2* och *3* redovisar sökprocessen i LiBRIS.

3.5.1 EriC

I sökningen i databasen EriC valdes sökord ut som var passande till studiens syfte och frågeställning. I en första systematisk sökning användes sökorden “swedish” AND “language”, vilket genererade 833 träffar. För att minska urvalet lades även “boy” AND “girl” till, detta för att styra in fokus på kön. I denna sökning fanns en artikel av Tyrefors Hinnerich et al. som verkade intressant utifrån ett könsperspektiv. Den blev granskad och valdes ut för att hamna i resultatet. För att utesluta att någon relevant litteratur i denna sökning missats lades även AND “writing” till. Där saknades resultat. I den andra sökningen fokuserades det på “written development” AND “lower secondary school”, vilket gav 7934 träffar. För att minska och fokusera sökningen lades orden AND “boy” AND “girl” till, vilket visade 159 resultat. AND “swedish” lades in i sökorden för att ytterligare smalna av resultatet och då visade sig 4 resultat. Ett av dessa kontrollerades, men då avhandlingen handlade om läsande och matematik valdes den bort, detta då det inte passade studiens syfte eller frågeställningar. I den tredje och sista sökningen på EriC användes först orden “written language” AND “lower secondary school”, vilket resulterade i 4469 träffar. I ett försök att minska träffarna lades AND “boy” AND “girl” in med tidigare sökord, vilket gav 49 träffar. Till sist adderades AND “swedish” med i sökningen vilket ledde till 4 träffar. Här återfanns Tyrefors Hinnerich et al. igen, samt 3 studier som inte var relevanta för studien och som valdes bort. Sökningen i EriC genererade alltså bara i en relevant artikel som kan användas i resultatet.

Tabell 1: EriC

Avgränsningar: peer-reviewed.

Sökord	Träffar	Granskad	Utvald litteratur
swedish AND language	833	0	
swedish AND language AND boy* AND girl*	20	Tyrefors Hinnerich (2010)	Tyrefors Hinnerich, B., Höglin, E., Johannesson, M. (2010). Are boys discriminated in Swedish school? 2010:14. <i>Uppsala: Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering (IFAU)</i> , 30(4), 682-690._ https://doi-org.www.bibproxy.du.se/10.1016/j.econdurev.2011.02.007
swedish AND language AND boy* AND girl*	0		

AND writing			
writing development AND lower secondary school	7934	0	
writing development AND lower secondary school AND boy* AND girl*	159	0	
writing development AND lower secondary school AND boy* AND girl* AND swedish	4	Fredrikssonet. al. (2009)	
written language AND lower secondary school	4469	0	
written language AND lower secondary school AND boy* AND girl*	49	0	

written language AND lower secondary school AND boy* AND girl* AND swedish	4	0	
---	---	---	--

3.5.2 LiBRIS

I de första sökningarna i Libris testades de olika sökorden skriftspråk*, svenska*, högstadi*, flick*, pojk* och kön systematiskt i olika kombinationer. För att sen testa de engelska sökorden swedish*, swedish education*, boy*, girl*, writing*, writing development* och lower secondary school* systematiskt i olika kombinationer. Den enda begränsning som användes var texttyp - avhandlingar. Ett återkommande sökresultat var Nodenfors som redovisas som utvald litteratur vid tre olika sökningar. I sökprocessen valdes totalt sju avhandlingar ut för granskning men endast tre sparades efter granskning. Skälet till att tre av dem valdes bort berodde på att deras innehåll inte var relevant för studiens syfte. Den fjärde valdes bort i granskningsprocessen på grund av att den publicerats så tidigt som år 1990 vilket gjorde den inaktuell för studiens syfte.

Tabell 2: LiBRIS (begränsning avhandlingar)

Sökord	Träffar	Granskad	Utvald litteratur
Flick* AND Pojk* AND Högstadi*	2	Zimmerman (2018)	Zimmerman, F. (2018). <i>Det tillåtande och det begränsande: En studie om pojkars syn på studier och ungdomars normer kring maskulinitet</i> . Göteborgs Universitet.
Skriftspråk* AND svensk* AND högstadiet*	1	Nodenfors (2020)	Nodenfors, M. (2020). <i>Skriftspråksutveckling under högstadiet</i> . Göteborgs universitet.
Skriftspråk* AND högstadiet*	1	Nodenfors (2020)	Nodenfors (2020)
Skriftspråk* AND högstadiet* AND	0	0	0

kön*			
Skriftspråk* AND kön*	0	0	0
Skriftspråk* AND svensk* AND kön*	0	0	0
Skriftspråk* AND svensk* AND flick* AND pojk*	0	0	0
Svensk* AND flick* AND pojk* AND högstadie*	0	0	0
Svensk* AND flick* AND pojk*	29	0	0
kön* AND svenska* AND högstadie*	9	Holm (2008) Öhrn (1990)	Holm, A-S. (2008). <i>Relationer i skolan: en studie av femininiteter och maskuliniteter i år 9</i> . Doktorsavhandling. Göteborgs universitet.
flick* AND pojk* AND högstadie* AND svensk*	0	0	0
swedish* AND language* AND boy* AND girl*	8	0	0
swedish* AND boy* AND girl* AND writing*	1	0	0
lower secondary school* AND swedish* AND writing*	6	0	0
lower secondary school* AND writing development*	0	0	0

swedish education* AND writing development*	19	Tjernberg (2011) Nilson (2012)	0
---	----	---	---

I den andra omgången sökningar i LiBRIS valdes "skriftbruk" som ett nytt sökord för att generera nya träffar. En sökning gjordes där skriftbruk användes som ensamt sökord, det gav 42 träffar. "Skriftbruk" AND "svenska" blev den andra sökningen för att höja relevans på sökresultatet vilket gav 12 träffar men som däremot inte var relevant för studiens syfte. "Skriftbruk" söktes på igen och en bok granskades och användes till manuella sökningar.

Tabell 3: Andra omgången sökningar i LiBRIS

Sökord	Träffar	Granskade	Utvald litteratur
Skriftbruk	42	Edlund, A-C och Haugen, S (red) 2013, <i>Människor som skriver, perspektiv på vardagligt skriftspråk och identitet</i> . Umeå: Umeå universitet och Kungl. Skytteanska Samfundet	0
Skriftbruk AND svenska	12	0	

3.6 Manuell sökning

Manuella sökningar (Eriksson Barajas et al., 2013, s. 74) har använts på så vis att svenskdidaktisk forskning har granskats från de systematiska litteratur sökningarna och via den litteraturens referenslistor har forskning som är relevant för studiens syfte påträffats. Tabell 4 visar vilken litteratur som valdes ut från de manuella sökningarna i olika referenslistor. Tabell 5 visar hur manuella sökningar ledde fram till ett kapitel ur en bok.

I ett tidigt stadium av litteraturstudien, innan syfte och frågeställningar var fastställd, prövades olika databaser och sökord. I DiVA användes sökorden "Skrivkompetens* AND genus*", "Genus* AND skrivkompetens*", "Genus* AND svenskämnet*" och "Genus* AND klassrummet*". Det gav träffar på studentuppsatser vilka inte uppfyller kraven för att ingå i studieresultat då de inte är peer-reviewed. Träffarna användes istället för att manuellt söka i deras referenslistor och via tre av dem, en skriven av Gabriella Bagiaras, en av Emma Klarqvist och en av Klara Nihlén och Rebecka Danilo, lokaliserades litteratur som kunde nyttjas i studien. Litteraturen i referenslistorna ledde vidare till ytterligare manuella sökningar, vilka redovisas i tabell 4. Det blev en vana att manuellt söka igenom referenslistorna av relevant litteratur och forskning för att generera ytterligare träffar. *Tabell 4* och *5* redovisar

endast de manuella sökningar som genererade utvald litteratur eller fler manuella sökningar som i sin tur genererade utvald litteratur.

Tabell 4: Manuell sökning

Studie	Referenser	Granskad	Ny forskning bland de relevanta
Bagiaras, G. (2019)	17	SOU (2009:64) -	
SOU (2009:64)	80	Hjalmarsson (2009) Lahelma (2004)	Hjalmarsson, M. (2009). <i>Lärarprofessionens genusordning. En studie av lärares uppfattningar om arbetsuppgifter, kompetens och förväntningar</i> . Doktorsavhandling. Göteborgs universitet. Lahelma, E. (2004). Flickor, pojkar och skoldebatten: Hur konstrueras skolpolitiska problem?. I E. Vitikka (Red.), <i>Skola – kön – inlärningsresultat</i> (s. 61-75). Utbildningsstyrelsen.
Zimmerman, F. (2018)	170	Holm (2008) Öhrn & Holm (2014) -	
Öhrn, E, & Holm, A-S. (2014). <i>Att lyckas i skolan: Om skolprestation och kön i olika undervisningspraktiker</i> . [Göteborg Universitet].		Holm, A-S (2014)	Holm, A-S. (2014). Framtiden och betydelsen av betyg. I E. Öhrn & A-S. Holm (Red.), <i>Att lyckas i skolan: Om skolprestation och kön i olika undervisningspraktiker</i> (s. 149-175). Göteborgs Universitet
Edlund, A-C och Haugen, S (red) 2013, <i>Människor som skriver, perspektiv på vardagligt</i>		Lundgren (2013)	Lundgren, B. (2013). Föränderliga textpraktikens betydelse för ungas identitetsskapande. I A-C. Edlund & S. Haugen (Red.), <i>Människor</i>

<i>skriftspråk och identitet.</i> Umeå: Umeå universitet och Kungl. Skytteanska Samfundet			<i>som skriver - perspektiv på vardagligt skriftbruk och identitet</i> (s. 159-179). Umeå Universitet.
Nihlén och Danilo (2019)		Molloy (2007)	Molloy, G. (2007). <i>När pojkar läser och skriver</i> (1. uppl.). Lund: Studentlitteratur
Nodenfors (2020)	240	Norberg Brorsson (2007) Matthiessen (2009) Östlund - Stjärnegårdh (2002)	Norberg Brorsson, B. (2007). <i>Man liksom bara skriver: skrivande och skrivkontexter i grundskolans år 7 och 8</i> . Doktorsavhandling. Örebro universitet Matthiessen, C. M.I.M. (2009). Meaning in the Making: Meaning Potential Emerging From Acts of Meaning. <i>Language Learning</i> , 59(1), 211–235. http://dx.doi.org/10.1111/j.1467-9922.2009.00541.x Östlund-Stjärnegårdh, E. (2002). <i>Godkänd i svenska? Bedömning och analys av gymnasieelevers texter</i> . Uppsala: Institutionen för nordiska språk.

Tabell 5: Manuell sökning ur bok

Bok	Antal studier	Relevanta	Nya studier bland de relevanta
Vitikka, E. (2004). <i>Skola – kön – inlärningsresultat.</i>	7	Niemivirta (2004) Lahelma (2004)	Niemivirta, M. (2004). Skillnader mellan flickor och pojkar i inlärningsmotivation. I E. Vitikka (Red.), <i>Skola – kön – inlärningsresultat</i> (s. 48-60). Utbildningsstyrelsen.

4. Presentation av forskning

Här följer en presentation av den forskning som kommer att utgöra studiens resultat. Forskningen presenteras utan inbördes ordning.

1. Ann-Sofie Holm (2014) skriver en intervjustudie i kapitlet *Framtiden och betydelsen av betyg* i Elisabeth Öhrn och Ann-Sofie Holm (red) (2014) *Att lyckas i skolan: Om skolprestation och kön i olika undervisningspraktiker*. Intervjustudien gick ut på att undersöka niondeklassares skolprestationer i relation till skolpraktik och kön. De observerade lektioner och intervjuade elever där det blev tydligt att elevernas prestationer i nian gick ut på att få betyg som antog dem till deras respektive gymnasieval. Samtliga elever som deltog i studien tänkte söka till gymnasiet, däremot framkom det att det var vanligare bland pojkarna att inte planera för fortsatta studier efter gymnasiet utan de planerade att arbeta på de yrkesplatser som fanns centralt. De elever som planerade för yrken som advokat, psykolog och ekonom och därmed även fortsatta studier var till största andel flickor (Holm, 2014, s. 169). Holms studie pekade på att oberoende av flickornas programval så ansträngde de sig mer än pojkarna, vilket Öhrn och Holm kommer fram till kommer till följd av tre faktorer; mögnadsdiskursen, individualisering-/valfrihetsdiskursen och könsmaktsdiskursen (2014, s. 169).
2. Björn Tyrefors Hinnerich, Erik Höglin och Magnus Johannesson står bakom den jämförande studien "Are boys discriminated in Swedish school?" från 2010. Studien tar avstamp i att flickor får högre betyg i skolan och att en av orsakerna som lyfts fram i tidigare forskning till det är att pojkar missgynnas vid betygssättning. I studien undersöker man det här genom att låta nationella prov betygsättas av ordinarie lärare och sedan av lärare som inte vet elevens könstillhörighet för att senare jämföra betygssättningarna. Studien kom fram till att ordinarie lärare satte 13 procent högre betyg än de andra lärarna men fann inget stöd för att pojkarna diskrimineras då resultatskillnaderna mellan könen är så gott som oberoende av vem som rättar.
3. Hjalmarsson, M. (2009). "Lärarprofessionens genusordning. En studie av lärares uppfattningar om arbetsuppgifter, kompetens och förväntningar." Det är en

intervjustudie där Hjalmarsson har intervjuat lärare i syfte att undersöka hur lärarna uttrycker sin könstillhörighet. Hon kommer fram till att lärare oberoende av kön visar på yrkeskompetens men att somliga arbetsuppgifter har blivit könskodade. Männens upplevelse att de blir tilldelade mer ansvar på grund av att de är män. De manliga lärarna känner en förväntan på sig att de ska vara män och upplever skam ibland. Hjalmarsson kommer fram till att lärarna följer könsordningen.

4. Lahelma, E. (2004). "Flickor, pojkar och skoldebatten: Hur konstrueras skolpolitiska problem?" är ett kapitel ur Vitikka, E. (2004). *Skola – kön – inlärningsresultat*. Lahelma analyserar och monterar ner det som hon benämner som de tre antagandena som ofta görs kring flickors och pojkars skolframgång. Hon diskuterar då att "pojkar klarar sig sämre i skolan", "det är någonting fel och orättvist med flickors skolframgång" och "skolframgång i uppmätta läroämnena är väsentliga för de ungas framgång senare i livet" (2004, s. 74). Hon kommer fram till att dessa inte riktigt stämmer då alla pojkar inte klarar sig sämre och att det är samhällets syn på det manliga som bättre som skapat synsättet att flickor ges fördelar och inte förtjänar deras bättre skolresultat, detta eftersom det även bland flickor finns det de som inte klarar sig lika bra. Elevernas skolframgång avgör inte heller deras framgång senare i livet, då även om flickor generellt klarar sig bättre i skolan klarar de sig generellt sämre i arbetslivet i jämförelse med männen.
5. *Relationer i skolan: en studie av femininiteter och maskuliniteter i år 9* är en avhandling skriven 2008 av Ann-Sofie Holm. Studieresultatet utgår från observationer av två klass nio på två olika skolor i Sverige. Resultatet utgår även från intervjuer av såväl elever som deras lärare. Resultatet visar att könskonstruktionerna är flytande och flexibla. Könskonstruktionerna bland eleverna införs inte endast av eleverna utan även av lärarna. Båda könen har höga sociala- och studiekraV, för att bli populära, men båda idealiserar saker som anses manliga och ser ner på det som anses kvinnligt. Holms studie visar att det som utmanar könskonstruktionerna även lyfter det manliga och stärker de traditionella könsmönstret.
6. Markku Niemivirta (2004) studerar "Skillnader mellan flickor och pojkar i inlärningsmotivation" vilket är ett kapitel ur Vitikka, E. (2004). *Skola – kön – inlärningsresultat*. En del av materialet är undersökning av inlärningsfärdigheter hos 12, 15 och 17-åringar. Niemivirta ser först över elevernas motivation inför ett test, hur de presterar på testet och deras tankar efter testet är avslutat. Det gör han vid tre olika tillfällen med tre tester som testar olika förmågor. Variationen av tester gjordes för att möjliggöra en jämförelse av flickor och pojkar i medeltalet, hur intresse, självförtroende och förutsägbara förklaringar varierade mellan testerna och hur det påverkade elevernas prestationer och reflektioner efter testet. Sedan jämförde han även i ett separat test hur motivation och prestation varierar vid två olika anvisningar (2004,

s. 55). Hans studie kom fram till att skillnaderna mellan flickor och pojkar är små men konsekventa. Flickorna är mer inlärningsinriktade och rädda för att misslyckas. Pojkarna är mer kompetensinriktade men vill uppvisa detta genom minsta möjliga ansträngning. Flickor ser på skolan som mer meningsfull än vad pojkarna gör (2004, s. 59).

7. Berit Lundgren, som skrivit kapitlet "Föränderliga textpraktikens betydelse för ungas identitetsskapande" i boken *Människor som skriver - perspektiv på vardagligt skriftbruk och identitet* (2013), har intervjuat 20 femteklassare om hur de använder internet. Då nästan intill varje ungdom har tillgång till internet och de växer upp i en digitaliserad värld är det intressant hur den digitala världen påverkar unga och även hur de använder internet. Hon kommer fram till att flickor använder internet till sociala medier, bloggar och till att kommunicera med andra. Pojkarna använder internet till att spela spel och se på videoklipp. Hur unga för sig i den digitala världen påverkar deras skriftspråk och den egna identiteten i skriftspråket.
8. Gunilla Molloy (2007) *När pojkar läser och skriver*. Molloy riktar in sig på hur lärare ska hantera kunskapsskillnaderna i en klass och speciellt hur en lärare ska hantera pojkarnas motstånd till att läsa och skriva. Pojkar ser sällan sina faderliga figurer läsa men däremot sina moderliga figurer göra det vilket resulterar i att läsning anses kvinnligt enligt pojkarna (Molloy, 2007, s. 161). Pojkars avståndstagande från läsande och skrivande aktiviteter blir utifrån det väntat enligt Molloy eftersom pojkar strävar efter att anta en manlig roll och ser och lär av sina pappor (2007, s. 161). Molloy kommer fram till att för att utveckla ämneskunskaperna hos pojkarna ska man inte se till bara pojken utan relationen mellan pojken och den uppfattning av svenskämnet som de möter i skolan samt vilka förutsättningar pojkarna kommer in med i det mötet (Molloy, 2007, s. 161). Lärarna behöver anpassa läs- och skrivövningar till elevernas intressevärldar om de avståndstagande eleverna ska kunna fatta intresse för uppgiften (Molloy, 2007, s. 162).
9. Nodenfors skriver i avhandlingen *Skriftspråsutveckling under högstadiet* om de olika faktorer som visar på förändring i skriftspråket. Han beskriver att en text har olika rösttyper (2000, s. 14). Rösttyperna har olika funktioner i en text vilket elever behöver ha förståelse för och kunna nyttja i sina texter. I avhandlingen har han analyserat 31 elevers texter, eleverna var mellan åldrarna 11 till 16 år. Han analyserade totalt 318 texter och den slutsats han kunde dra var att texter som innehåller flera rösttyper och som växlar mellan dessa är de texter som generellt får högst betyg (2000, s. 250).
10. Christian M. I. M Matthiessen (2009) står bakom artikeln *Meaning in the Making: Meaning Potential Emerging From Acts of Meaning*. Artikeln gick ut på att studera

individuellt meningsskapande och hur det uppstår *när* samt *hur* språkinläring är meningsfullt (Matthiessen, 2009, s. 206). Språkinläring är en livslång process och mening skapas ur olika kontexter genom livet (Matthiessen, 2009, s. 223).

11. Det tillåtande och det begränsande - "En studie om pojkars syn på studier och ungdomars normer kring maskulinitet" är skriven av Fredrik Zimmerman år 2018. Studiens data har samlats genom intervjuer och observationer. Studien gick ut på att studera pojkarnas maskulinitet i två årskurs nio klasser under tre månaders tid för att ta fasta på vilka normer som finns bland dem och hur normerna påverkade pojkarnas studier. Han tog fasta på att det fanns normer som tillät pojkarna att studera men även normer som hindrade dem från att studera och att trots att pojkarna studerade så presterar de sämre än flickorna. Den orsak Zimmerman fann till det var skillnaderna mellan flickor och pojkars sociala förväntningar som gjorde att pojkarna inte hade utvecklat samma förmåga att studera som flickorna hade.

12. *Godkänd i svenska? Bedömning och analys av gymnasieelevers texter* är en avhandling skriven av Eva Östlund - Stjärnegårdh (2002). Här analyserar hon med hjälp av 21 medbedömare gymnasieelevers texter. Hon resonerar och diskuterar den betygssättning som satts av bedömarna, då betygssättningen ibland skiljer sig mellan bedömarna. (2002, s. 188) Här visar hon även upp att flickors texter i större utsträckning blir godkända än pojkars, trots att texterna som analyserats har anonymiserats. (2002, s. 188) Slutsatsen hon drar av analyserna är att innehållet och strukturen i en text är viktigare ur ett bedömningsperspektiv än att texten ska vara rättstavad.

13. Birgitta Norberg Brorsson (2007) har skrivit avhandlingen *Man liksom bara skriver: skrivande och skrivkontexter i grundskolans år 7 och 8*. Studien syftade till att ge en fördjupad förståelse av skolskrivandet och gällande villkor i år 7 och 8, samt relationen "mellan elevtext, undervisning och skola som organisation och institution" (2007, s. 17). Syftet kunde uppnås genom att analysera skilda elevtexter och med hjälp av lärare, elever och hennes egna perspektiv tolka skrivundervisningen i klassrummet såväl som den institutionella kontexten (Norberg Brorsson, 2007, s. 17). Studieresultatet visar att uppgiften, mottagaren, lärarresponsen och dialogfria klassrum har stort inflytande på elevtexter (Norberg Brorsson, 2007, Abstract). Skrivundervisningens fokus på individuellt och personligt skrivande försämrar skriftspråsutvecklingen (Norberg Brorsson, 2007, s. 255).

5. Resultat

Resultatavsnittet är tematiseras utifrån studiens frågeställningar;

- Vilka skillnader mellan flickors och pojkars attityder och förmågor kan påverka deras möjligheter till att uppnå ett fungerande skriftspråk?
- Hur utvecklar flickor och pojkar sitt skriftspråk inom svenskämnet under högstadiet?

5.1 Vilka skillnader mellan flickors och pojkars attityder och förmågor kan påverka deras möjligheter till att uppnå ett fungerande skriftspråk?

Resultatet presenterar den första frågeställningen i fem delar. Den första delen presenterar biologiska skillnader mellan flickor och pojkar. Därefter följer det sociala könet som redogör för flickor och pojkars skilda attityder. Studien fortsätter med att beskriva flickor och pojkars förväntningar på framtiden och hur det påverkar deras attityder till skriftspråsutveckling. Vidare problematiseras relationer mellan elever och lärare och likvärdighet i bedömning diskuteras. Till sist redogörs flickors och pojkars inlärningsmotivation och vilken effekt det har på hur de ställer sig till att utveckla ett fungerande skriftspråk.

5.1.1 Det biologiska könet

En skillnad i mognad är ett återkommande resonemang i forskning om varför flickor presterar bättre än pojkar; nämligen att de mognar tidigare än pojkar (Holm, 2014, s. 169). Skillnad i mognad kan vara en grundläggande faktor till att flickorna förstår utbildningens betydelse för framtiden innan pojkarna förstår det och därmed får flickorna ett försprång i skolan (Holm, 2014, s. 169). Holm (2014, s. 154) förklarar att pojkar inte får en mer positiv inställning till undervisning förrän under gymnasietiden, något som kan förklaras som en följd av senare mognad.

Hand i hand med mognad har vi individens egna ansvar. Vidare att dennes framgång eller misslyckande endast är dennes egen förtjänst (Holm, 2014, s. 169). Valfrihet och eget ansvar kan anses höra samman med mognad - då mognad krävs för att individen ska kunna ta eget ansvar och göra förnuftiga val i livet. En slutsats som Holm (2014, s. 159) har kunnat dra är att flickorna har en större ambition både i och efter grundskolan. Flickorna väljer att lägga mer tid på studier, trots att de har samma valmöjligheter som pojkarna (Holm 2014, s. 159). Att flickorna antar det individuella ansvaret kan vara en följd av att flickorna i högre grad än pojkar blir utsatta för värderande blickar, betonar Holm (2014, s. 169).

5.1.2 Det sociala könet

Lahelma (2004, s. 73) skriver om skolforskare i olika länder, hon ger exempel på Epstein et al. 1998, Kenway et al. 1998 Berrill & Martino 2003, som finner det problematiskt att det pratas om *alla* pojkar när pojkars sämre skolresultat diskuteras då det inte är *alla* pojkar som har sämre skolresultat än flickor. Problemet är inte heller en jämställdhetsfråga utan ett problem som gäller vissa grupper av pojkar (2004, s. 73). Lahelma menar på att det har blivit så vanligt att män värderas högre än kvinnor att det lett till att vi inte ser det längre. Som konsekvens av det har vi sökt fel hos flickors förmåga när de presterat sämre och fel hos läraren och skolan när det är pojkarna som presterar sämre (2004, s. 63). Det är problematiskt att vi hyllar pojkarna och sänker flickorna även när det går bra för flickorna (Lahelma 2004, s. 64). För att höja de pojkar som presterar sämre måste vi se till varje enskild elev och göra samma sak med de flickor som presterar sämre (2004, s. 73).

Holm (2008) har även undersökt hur elever "gör kön", det vill säga hur de agerar socialt i olika situationer i relation till deras könstillhörighet. Hennes studieresultat visade att könskonstruktionerna var flytande och flexibla och varierade i relation till situationen, kontext och vilka personer som var närvarande. Studien visade att både flickor och pojkar anpassade sig till omgivningen genom att anta olika positioner (2008, s. 219). I studien kunde Holm (2008, s. 221) se att det fanns aspekter som utmanade könsstereotyper men könsstereotyperna lyfte även det manliga könet vilket skulle kunna stärka en traditionell könsordning.

5.1.3 Flickors och pojkars förväntningar på framtiden

Statistiska centralbyrån (SCB, 2021) visar att män har större möjligheter på arbetsmarknaden än kvinnor och sätter vi kvinnors inkomster i jämförelse med männens så tjänar kvinnor endast 90% av vad männen tjänar. När Holm skriver om könsmakt grundar hon det i arbetsmarknadens könsskillnader. I elevernas resonemang tar Holm (2014, s. 170) fasta på att flickorna inte ser på sin framtid med samma säkerhet som pojkarna. Flickorna anser sig behöva anstränga sig för bra betyg till vidare studier för att senare kunna lyckas i arbetslivet (Holm, 2014, s. 170). Den förklaringen stärks när Holm ser till statistiken av SCB från 2013 som visar just att kvinnornas möjligheter i arbetslivet är sämre än männens. Det bekräftas att SCB:s statistik från 2020 visade på en fortsatt ojämställd arbetsmarknad där kvinnorna har högre utbildningsnivå men lägre lön, inkomst och pension. Holm (2014, s. 170) kan även se att kvinnornas studieresultat inte speglar sig i deras löner samt att kvinnors karriärvägar är smalare än männens. Sett till de lokala lönerna i det område som Holm (2014) studerat kan hon se att i de flesta fall har pojkarna i jämförelse med flickorna större möjlighet till högre lön direkt efter gymnasiet. Som en av studiens pojkar så pricksäkert uttrycker det "är flickorna kanske mer framgångsrika just nu, men framtiden är ändå pojkarnas" (Holm, 2014, s. 170).

Zimmerman (2018, s. 27) lyfter att mäns högre löner kan vara en motiverande faktor för flickornas högre ansträngningar i skolan vilket är en följd av att flickor upplever att de måste anstränga sig mer för att få samma chans på arbetsmarknaden som pojkarna i framtiden. Zimmerman (2018, s. 27) betonar även att samma faktor gör att pojkarna inte anser att de behöver anstränga sig i skolan för att lyckas senare i sitt arbetsliv. Han uttalar att det här även kan leda till att flickor studerar för högre studier då de tror att det krävs för att komma in på

arbetsmarknaden medan pojkar förväntar sig komma in där utan högre studier (Zimmerman, 2018, s. 27).

5.1.4 Lärarens roll i elevers skriftspråksutveckling

Tyrefors Hinnerich et al. (2010, s. 5) lyfter att en möjlig risk med att bedöma utifrån lärarens partiskhet är att elever med samma kunskaper kan bli tilldelade olika betyg. Tyrefors Hinnerich et al (2010) genomförde en studie på ett nationellt prov för att jämföra resultat mellan rättning av ordinarie lärare och blindrättare. Vid en blindrättning av nationella prov kunde det dock konstateras att båda könen rättas med sämre resultat vid blindrättningen än av ordinarie lärare, men pojkarna rättas ner 0,005 procent mer än flickorna, vilket är för lite för att bekräfta diskriminering fastställer Tyrefors Hinnerich et al. (2010, s. 10).

Resultatskillnaderna blir däremot bekräftade då flickorna i genomsnitt hade högre betyg än pojkarna oberoende av vem som rättade men inte att de skulle bero på att något av könen diskrimineras eller gynnas (Hinnerich et al., 2010, s. 9).

Kvinnliga och manliga lärare har olika förväntningar på sig utifrån sitt kön (Hjalmarsson, 2009, s. 113). Manliga lärare har upplevt att de har tilldelats ansvar för sina klasser just på grund av deras könstillhörighet. Hjalmarsson (2009, s. 113) slår fast att de manliga lärarnas strävan efter att uppnå den manliga normen tillsammans med de kvinnliga lärarnas agerande upprätthåller könsmönstret. Holms (2008, s. 220) studieresultat visar även exempel på hur lärare på olika sätt hjälper till att upprätthålla och implementera könskonstruktioner i skolan. Det är alltså motsägelsefullt att lärarna visar upp de invanda könskonstruktionerna genom sina egna ageranden samtidigt som de arbetar för att motverka könskonstruktioner bland eleverna (Holm, 2008, s. 220).

5.1.5 Flickors och pojkars inlärningsmotivation

Niemivirta (2004) studerar *Skillnader mellan flickor och pojkar i inlärningsmotivation*. Hans studie kom fram till att skillnaderna mellan flickor och pojkar är små men konsekventa (Niemivirta, 2004, s. 59). Flickorna är mer inlärningsinriktade och rädda för att misslyckas. Flickornas rädsla för att misslyckas bedömer Niemivirta (2004, s. 57) beror på att flickorna underskattar sin egen förmåga och har dåligt självförtroende. Pojkarna är mer kompetensinriktade vilket innebär att de anser att deras kompetens och förmåga är viktigare än deras skolresultat (Niemivirta, 2004, s. 59). De bedömer även sina prestationer positivt men ansträngningen som krävs betonas negativt. Det synliggörs av Niemivirta (2004, s. 57) som något som inträffar oberoende av pojkarnas prestationsnivå. Pojkar arbetar för att klara skolarbeten men vill göra det med minsta möjliga ansträngning (Niemivirta, 2004, s. 59). Flickor ser på skolan som mer meningsfull än vad pojkarna gör och uttrycker uppgifterna som intressanta (Niemivirta, 2004, s. 56). Flickorna beskrivs av Niemivirta (2004, s. 59) som inlärningsinriktade. De har däremot större tendenser till att ge upp samtidigt som de är rädda för att misslyckas. Flickornas självförtroende är svagare än pojkarnas och de har en dålig uppfattning av deras egen kompetens trots att de har bättre skolresultat än pojkarna (Niemivirta, 2004, s. 59).

Huruvida de skillnader som påvisats i Niemivirtas studie “beror på en realistisk inställning hos flickor och oförtäckt stormodighet hos pojkar eller flickors ofördelaktiga strävan efter perfektion och pojkars infödda tro på sig själva krävs fortsatt och klart inriktad forskning” (Niemivirta, 2004, s. 59). Niemivirta (2004, s. 59) skriver att oberoende av orsaken hos eleverna behöver skolor arbeta med att stärka flickornas självförtroende och minska deras rädsla för att misslyckas. Skolarbeten bör även i större utsträckning sänka sin betoning av vikten att prestera och istället fokusera på att väcka intresse och engagemang hos eleverna (Niemivirta, 2004, s. 59).

5.2 Hur utvecklar flickor och pojkar sitt skriftspråk inom svenskämnet under högstadiet?

Resultatet av den andra frågan struktureras in i två delar. Den första delen redogör för hur skriftspråket utvecklas i svenskämnet. Den andra delen beskriver hur skriftspråk skiljer sig mellan flickor och pojkar.

5.2.1 Hur skriftspråk utvecklas i svenskämnet

Skriftspråsutveckling sker genom upprepade kontakter med skriftspråk som i förlängningen leder till att eleven utvecklar ett “systemic memory” (Matthiessen, 2009, s. 214) vilket i fallet av skriftspråkutveckling även skulle kunna benämnas som ett skriftspråksminne.

Skriftspråkutveckling beskrivs av Nodenfors (2000:152) som ”en gradvis process genom vilken individen bekantar sig med och lär sig att använda redskap i olika verksamheter och där man successivt skaffar sig allt större erfarenhet av hur de kan brukas på ett produktivt sätt.”. Skriftspråkutveckling sker följaktligen över tid när eleven exponeras för språkets alla former.

Forskaren Östlund- Stjärnegårdh beskriver att “ett viktigt utvecklingssteg tas mellan åldrarna 13 och 17 år” (2002, s. 25). Hon betonar att det går att se ett samband mellan beståndsdelarna ordvariation (ovix), längd på ord och längd på meningar med skriftspråkutveckling och att elever som börjar gymnasiet bör ha höga värden på faktorerna. Nodenfors (2000, s. 247) problematiserar detta och förklarar att valet av text gör att det blir svårt att mäta skriftspråksförmåga utifrån Östlund - Stjärngårdhs beståndsdelar. Han tydliggör att faktatexter innehåller ofta längre ord och någorlunda hög ovix, men inte längd, medan skönlitterära texter istället innehåller *många* ovix, men inte många längre ord. När alla tre faktorerna inte förekommer i en text blir det därför svårt att bedöma skriftspråket utifrån de premisserna.

Elevtexter varierar i relation till texttyp och dess innehåll och längd blir helt olika i sakprosatext jämfört med berättande texter (Nodenfors, 2000, s. 247-248). Likaså påverkas ordlängden och ordvariation i en elevtext av vilka källor eleven tar stöd av för att skriva texten (Nodenfors, 2000, s. 247-248). Norberg Brorsson (2007, s. 252) kommer fram till att skrivundervisningen i svenskämnet bör ha större fokus på skrivande av diskursiva texter. Diskursiva texter är texter som är ämnesrelaterade, faktabaserade, resonerande, beskrivande, argumenterande och utredande (Olsson Jers, 2020). I diskursiva texter använder eleven ett

blandat underlag av källor vilket leder till varierat ordval och ordlängd vilket utvecklar elevernas ordförråd och i förlängningen skriftspråket (Nodenfors, 2000, s. 248). En brist på diskursiva texter leder till att elever inte utvecklar sitt skriftspråk tillräckligt för att det ska räcka till i fortsatta studier eller fungera i samhället betonar Norberg Brorsson (2007, s. 252).

En lärares respons till elevens skriftspråk i den skrivande processen är viktigt för att elevens skriftspråk ska kunna utvecklas. Eleven behöver däremot lära sig redskapen för att ta emot en lärares respons och läraren måste ge respons på ett vägledande och utvecklande sätt om läraren ska kunna influera elevens skriftspråk (Norberg Brorsson, 2007, s. 254).

5.2.2 Hur skriftspråk skiljer sig mellan flickor och pojkar

Internetaktiviteter bidrar till en kommunikation och Lundgren (2013, s. 165-166) menar att den även påverkar den skriftspråkliga identitet som ungdomar utvecklar. Lundgren skriver om hur barn växer upp i en digitaliserad värld. Hon förklarar att nästan varje ungdom har tillgång till internet. Under 2011, förklarar hon, använde hälften av dessa ungdomar internet för sociala medier och andra hälften använde internet för att spela spel eller se på filmklipp från diverse videoplattformar. Hon förklarar vidare att vid en punkt i ungdomen sker en förändring i intresse, främst bland flickor. Många pojkar som har spelat datorspel fortsätter med det medan flickorna som tidigare spelat ofta övergår till bloggande eller, oftare, sociala medier.

Skriftspråklig identitet kan förstås på flera sätt. Lundgren (2013, s. 163) förklarar att det finns fem metaforer som kan förklara den förbindelse som finns mellan identitetsskapande och skriftbruk. En av dessa är position, som innebär att barn och ungdomar presterar olika bra beroende på vilken maktposition de har. I ett datorspel kan man skaffa en hög position genom att lära sig spelet och den jargong som hör till. Om man istället blir satt i ett klassrum händer det att positionen sänks då skolan kanske inte väcker samma intresse eller engagemang. Lägre engagemang leder ofta till att eleven kan tolkas som slarvig (Lundgren, 2013, s. 164). Mindre engagemang leder till sämre utformade texter vilket även det kan upplevas som slarvigt. Trots att många inte tänker på det så används ett skriftspråk i datorspel. Man får ofta instruktioner som måste förstås och följas och det finns ofta möjlighet att kommunicera med andra människor som spelar samma spel. Matthiessen (2009, s. 224) betonar att det sker ett lärande i alla språkliga situationer och att när elever repeterar språksituationer till exempel datorspel eller bloggande anammar de det skriftspråket.

Molloy (2007) betonar att när en text ska vara personlig och uttrycka känsla så är det en mer bekant skrivform för flickor än vad det är för pojkar. Pojkar som har fått sagor lästa för sig när de var barn tacklar personligt och känslomässigt skrivande bättre än pojkar som inte fått det (Molloy, 2007, s. 110). De pojkar som intresserar sig för motorfordon och faktatexter får svårt att skriva med en personlig röst. Flickor som fick höra sagor som barn har byggt vidare på det genom att själva söka sig till veckotidningsnoveller (Molloy, 2007, s. 110). Att eleverna fortsätter bygga på sitt läsintresse eller fortsätter ta avstånd från läsning stärks ytterligare då de söker sig till andra med samma intressen som dem. Det innebär att elever med läsintresse söker sig till andra med läsintresse och ser då läsningen som en syssla de kan ägna sig åt även under sin fritid (Molloy, 2007, s. 17). Den här typen av elever bygger ut sina ordförråd och får

erfara mer text som leder till att de själva får enklare att uttrycka sig och skapa egen text. Andra elever som kanske har datorspel som intresse söker sig till andra med datorspel som intresse. Det leder till att när de här eleverna får i uppgift att skriva kommer det inte bara i många fall i vägen för deras eget intresse utan de eleverna har antagligen inte lika stora ordförråd eller lika lätt för att uttrycka sig i skrift som eleverna med läsintresse (Molloy, 2007, s. 17). Molloy (2007, s. 25) synliggör att det även finns en motvilja hos pojkarna att läsa då det anses som en tjejig sysselsättning, då "tjejer är smartare än killar". Den motviljan är dock inte genomgående utan det finns elever som inte står bakom det synsättet (Molloy, 2007, s. 25).

Med det här i åtanke blir det tydligt att en lärares val av skrivämne påverkar elevernas möjligheter till att prestera väl och just den textform som eftersträvar en personlig röst har visat sig vara extra utmanande för pojkar. När Molloy (2007, s. 110) jämför vad lärare vill att eleverna ska skriva om med pojkarnas intressevärldar kan hon se tydliga skillnader.

Ett återkommande mönster i texter är att flickor skriver om hur man känner medan pojkar skriver om hur man gör. Molloy (2007, s. 111) tycker att det mönstret visar tendenser för att eleverna konstruerar och "gör kön" även i sitt skrivande. Om det stämmer att elevernas kön spelar in på vilket skriftspråk de antar så missgynnas pojkarna på så vis att deras skriftspråk inte innefattar att uttrycka känslor samtidigt som de texter som produceras i skolan domineras av att beskriva minnen och känslor (Molloy, 2007, s. 111). Även Nodenfors framhäver elevers olika skriftspråk. Han förklarar att skolan eftersöker ett visst sorts skriftspråk, men eleverna intar kunskaper i skriftspråk även utanför skolan vilket kan leda till en skillnad i premiss. Han förklarar vidare att en förutsättning för att det skriftspråk som eftersöks i skolan ska kunna uppnås måste eleverna tillägna sig det skriftspråket såväl i- som utanför skolan (Nodenfors, 2020, s. 36).

6. Diskussion

I det här avsnittet kommer den genomförda litteraturstudiens metodval och resultat att diskuteras i relation till studiens syfte.

6.1 Diskussion av metod

För att uppfylla syftet att undersöka könstillhörighetens betydelse för att lyckas med att utveckla ett välfungerande skriftspråk har metoden systematisk litteraturstudie valts. Den systematiska litteraturstudien visade sig vara svår att genomföra. Detta då sökningarna i databaserna EriC och LiBris inte resulterade i önskad litteraturmängd. I många fall kom träffar på andra ämnen än svenska, till exempel matematik vid ett flertal tillfällen. Detta trots att sökordet svenska användes. Den manuella sökningen visade sig även vara svår, då många skribenter till avhandlingarna använt äldre referenser än vad som var aktuellt för denna studie. Äldre forskning utgår från inaktuella läroplaner vilket inte får lika stor relevans för denna studie som handlar om hur flickors och pojkars skriftspråk utvecklas i svenskämnet. För att studieresultatet skulle bli så aktuellt som möjligt för den nutida svenskundervisningen har så ny forskning som möjligt eftersträvats.

I studien har målet varit att finna ett tillräckligt gediget forskningsunderlag för att kunna besvara syfte och frågeställningar. Det är en svaghet i studien att forskning så gammal som 2002 har använts då det tar oss två läroplaner tillbaka i tiden, vilket innebär att skolan gått igenom två större förändringar sedan dess. Det är däremot svårt att finna studier gjorda efter införandet av Lgr22 då läroplanen är så pass ny att nya studier och publikationer inom vårt studieområde inte hunnit publiceras. Inledningsvis gjordes en tidsmässig avgränsning i form av de närmaste tio åren, men brist på relevant litteratur gjorde att avgränsningen fördubblades till tjugo år. När detta inte heller gav tillräckligt material togs tidsavgränsningen bort och strävan efter att använda så aktuell forskning som möjligt nedprioriterades till förmån för att kunna hitta ett mer betydande forskningsunderlag. Eftersom läro- och studieplanen har ändrats sedan 2002 kan detta påverka studieresultatets kvalitet. Undervisningen och skriftspråket har ändrats sedan digitaliseringen fick ett genomslag.

Till en början användes en annorlunda frågeställning med ordet skrivkompetens vilket gjorde arbetet för brett och osammanhängande. Underlaget som valdes ut var begränsat såväl som utspjutt över ett brett tidsspann och kunde inte besvara de inledande syftet och frågeställningarna. När syfte och frågeställning reviderats kunde den systematiska sökningen ta ny fart. Sökresultaten genererade då forskning som var relevant för syftet och en balans mellan frågeställningarna kunde uppnås på så vis att den utvalda forskningen blev jämnt fördelad mellan frågeställningarna.

6.2 Diskussion av resultat

I resultatdiskussionen diskuteras studiens resultat i stöd av bakgrunden och med fokus på lärarrollen i svenskämnet.

Att flickor och pojkar besitter olika attityder till och förmågor för att klara grundskolan har studieresultatet bekräftat. Hur ska då svensklärare göra för att nå alla elever? I olika forskningar skrivs det om att det nuvarande skolsystemet passar flickor bättre, och Zimmerman trycker på att pojkar behöver struktur, tydliga instruktioner och ordning och reda i klassrummet.

När skillnader i flickors och pojkars attityder och förmågor återfanns i litteratursökningen kunde forskning visa på ett flertal skillnader i hur flickor och pojkar agerar och förhåller sig olika till skolan. Flickor och pojkar under högstadiet uppfattas ha olika attityder till skriftspråk. Pojkarna är de som ofta benämns som de med sämre attityd till skriftspråket då de uppträder mer omoget (Holm, 2014 s. 169) och inte ser allvaret i skolan eftersom de har en större tillförlit på att arbetslivet kommer lösa sig för dem ändå. Flickor visar i motsats en förståelse av skriftspråkets värde och uttrycker att skoluppgifter är intressanta, samt har mindre tillit till att arbetslivet bjuder in dem, vilket resulterar i högre studiemotivation (Niemi-virta, 2004, s. 56). Flickor besitter även en högre kommunikationsförmåga än pojkar och får därmed lättare för att förstå och kommunicera med läraren (Zimmerman, 2020, s. 11). Det verkar dock inte som att det är gynnsamt att vara flicka eftersom flickors studiemotivering snarare handlar om en oro för framtiden än om ett egenvald intresse för skolan. Flickor förefaller vara medvetna om att pojkar har lättare att få jobb i vuxenlivet. Under skoltiden gör vissa pojkar olika medvetna val som gör att de får sämre betyg, men de har en stor förtröstan att vuxenlivet ofta gynnar dem. (Zimmerman, 2018, Holm, 2014)

Hur kan då flickors och pojkars olika attityder påverka deras möjligheter till att utveckla sitt skriftspråk? Eftersom flickor generellt innehar en större kommunikationsförmåga än pojkar bör flickorna ha lättare att förstå och ta till sig lektionsinnehåll och uppgifter. Samtidigt som pojkarna som kanske inte förstår varken lektionsinnehållet eller uppgifterna även tar avstånd från att be om hjälp när något är svårt för att undvika att visa sig svaga för de andra i klassen (Zimmerman, 2020, s. 6). Det öppnar upp för att flickors kommunikativa förmågor och pojkars avståndstagande från att be om hjälp genast skapar olika förutsättningar för könen att ta till sig lektionsinnehållet och därmed även skriftspråket. För att arbeta mot skolans styrdokument och elevers rättigheter och möjligheter oberoende av könstillhörighet (Lgr22, 2022, s.6) måste svenskläraren se varje elev som en individ och finna ett arbetssätt där exempelvis kommunikationen hamnar på pojkarna nivå för att undvika att pojkarnas lämnas kvar vid lektionens start och istället fånga upp såväl flickor som pojkar i lektionsinnehållet och skriftspråsutvecklingen.

Om betygsskillnaderna mellan kön var så lätt att lösa hade någon redan gjort det. Könsskillnaderna är komplexa och det är viktigt att minnas att även om ett klassrum kan innehålla bara två könstillhörigheter kan de fortfarande innehålla 15-30 individer. Trots att lärare på skolan försöker att motverka könskonstruktioner som ligger till grund för betygsskillnaderna är skolan en social plattform där eleverna är medvetna om det beteende som förväntas tillhöra deras könstillhörighet. På grund av det stora inflytande samhället har på

det sociala könet är det naturligt för eleverna att upprätthålla det indoktrinerade sociala könet som förmodligen följt dem sedan barnsben. Pojkar försöker leva upp till förväntningarna att de ska vara avståndstagande till känslor som kan vara negativa för deras anseende.

I språkämnen som svenska och engelska skiljer sig resultaten mellan flickor och pojkar mycket, medan i ämnen som inte kräver lika mycket läsande eller att formulera i text som matematik och fysik är skillnaden mindre. Det skriftliga behövs för att lärarna ska få in material att bedöma, vilket innebär att eleverna måste lämna in skrivna texter i alla ämnen för att få betyg. Saknas god behärskning av skriftspråk blir betygen sämre då eleverna inte kan förmedla sina kunskaper i skrift. För att lärare ska ha en god överblick av elevernas kunskaper för att kunna betygsätta dem rätt, måste de ha gediget material att bedöma. Om eleverna inte kan formulera sig i skrift kan detta vara en anledning till sämre betyg. Sämre betyg kanske inte alltid handlar om att elever inte har goda kunskaper i ämnet, utan problemet handlar snarare om att inte kunna visa upp sagda kunskaper.

Forskning i studien har visat att i stort sett all typ av interaktion med språk utvecklar skriftspråket i någon mån och att skriftspråsutvecklingen är en utveckling som fortsätter livet ut. Elevernas fritidsvärldar har här stor inverkan (Lundgren, 2013). Skriftspråsutveckling är en lång process som kräver repetition (Matthiessen, 2009, s. 214) vilket innebär att lärare måste ha en förståelse för hur undervisningen kan byggas och struktureras för att gynna skriftspråsutveckling med avstamp i elevernas olika intressevärldar. Elevernas intressevärldar blir viktiga då elevernas skriftspråk vilar på olika fundament och därmed även utvecklas i olika utsträckning och inom olika områden. Genom att ha elevernas fundament som utgångspunkt i skriftspråsutvecklingen kan läraren bygga vidare på det skriftspråk som eleven redan behärskar. Elevernas fundament som utgångspunkt i skriftspråkutveckling kan öppna upp för resultatskillnaderna mellan flickor och pojkar jämnas ut. Lärare får däremot inte sluta utmana eleverna med ett välutvecklat skriftspråk i väntan på att eleverna med ett sämre skriftspråk ska hinna komma ikapp. Det skapar en klar svårighet för svenskläraren.

En intressant skillnad i skriftspråkutveckling är att Molloy (2007) sett tendenser för att flickor och pojkar gör kön även i sitt skriftspråk. Till följd av att flickor och pojkar söker sig till olika typer av texter utvecklar de även sitt skriftspråk inom olika områden (Molloy, 2007, s. 17). Molloy (2007, s. 111) menar att om det är så att elevernas kön spelar in på vilken skrivdiskurs de anammar så missgynnas pojkar eftersom det ses som en svaghet hos dem att uttrycka känslor och texterna som produceras i skolan domineras av att eleverna ska skriva om just minnen och känslor. På grund av att eleverna utveckla sitt skriftspråk inom olika områden får de även lättare för att visa på god behärskning av skriftspråks inom den texttyp de är vana vid men skulle deras kunskaper i skriftspråk testas inom en textform som eleven inte är lika bekant med blir även elevens skriftspråk i den textformen sämre. Det argumenterar för vikten av varierande texttyper i svenskundervisningen för att utveckla elevernas skriftspråk brett samt för att öppna upp för att de skriftspråk som eleven behärskar visas upp och kan fungera som betygsunderlag.

Skolan har i uppgift att låta eleverna ta del av olika textformer och även lära dem att producera olika typer av texter, det går inte att låta ta avstånd från de texttyper de inte

behärskar lika väl. Däremot skulle lärarna kunna arbeta för att finna varierande skrivformer, som varierar för att både underlätta och utmana samtliga elever samt tilltala allas olika intressevärldar.

7. Slutsatser

Det förekommer flera slutsatser som kan dras utifrån den systematiska litteraturstudiens resultat i relation till dess syfte och frågeställning.

Till att börja med visar forskning på att pojkar mognar senare, vilket påverkar deras förmåga att ta eget ansvar. Detta påverkar i sin tur studiemotivationen och bidrar till att pojkar ofta manar varandra att försumma skolan. Förseningen i mognad hos pojkar leder även till att skolans aktörer och andra vuxna förväntar sig mer av flickor medan de istället har större förståelse om pojkar förslagsvis beter sig illa i skolan.

Könsstrukturerna skiljer sig mellan flickor och pojkar vilket har en stark påverkan på skolan då skolans sociala plattform värderas högt av eleverna och det är viktigt för eleverna att de uppfyller sin roll i det sociala utrymmet. Pojkarnas sociala kön krockar mer med skolans verksamhet och krav, vilket gör att pojkarna står inför en större utmaning att vara framgångsrika i sina studier utan att förlora sitt anseende. Flickors och pojkars förutsättningar skiljer sig även i arbetslivet, vilket eleverna är väl medvetna om. Detta leder till att flickorna värderar skolan högre än pojkarna då pojkarna förlitar sig på att de kommer ha kompetenser för att lyckas i arbetslivet med eller utan bra skolresultat medan flickorna anser att de behöver bra skolresultat för ett framgångsrikt arbetsliv.

Lärare har också en påverkan, framförallt på elevernas attityder till skriftspråk. Läraren bär ett stort ansvar och behöver ha god insikt i elevernas erfarenhetsvärldar, intressen och skriftspråksutveckling för att utforma undervisningen. Lektionsinnehållet behöver innehålla en variation av skrifter och skrivuppgifter för att bredda elevernas skriftspråk samt synliggöra de skriftspråk som varje enskild elev behärskar. För att eleven ska kunna visa upp många sidor av sitt skriftspråk och skapa ett brett bedömningsunderlag.

Vidare till den andra frågeställningen gällande hur eleverna utvecklar ett välfungerande skriftspråk i svenskämnet i relation till elevernas könstillhörighet. De slutsatser som kan redovisas visar på att det finns olika sätt att behärska skriftspråk. Till att börja med gör elever kön i sitt skrivande och det leder till att vissa skriftformer är enklare för flickor och andra är enklare för pojkar. Det innebär att lärarens val och variation av skrivämne är avgörande för elevernas prestationer. Flickor får ändå bevisligen högre betyg (Skolverket, 2021a), något som beror på att de ofta ingår i den skriftspråksvärld som bättre passar de krav skolan har på prestationer inom skrivande.

Flickor utvecklar ett läsintresse och utvecklar sin skrivkompetens i större utsträckning genom att ta del av andra texter även på fritiden. Flickors och pojkars olika intressevärldar leder till att de utvecklar sina skrivkompetenser på olika sätt. Bland annat spelar pojkar mycket datorspel och tar del av videoklipp där de både kan behöva lyssna, läsa och skriva medan

flickor använder sociala medier och kommunicerar med andra vilket gör att också de lyssnar, läser och skriver men på ett annat vis. Detta leder till att pojkar och flickor blir involverade i olika skriftspråk. I detta fall innehåller flickors intressen med bloggande och sociala medier en fördelaktigare möjlighet att nyttja ett djupare skriftspråk, sett på ovis, ordlängd samt meningslängd.

Sammanfattningsvis har förslag på korrigeringar funnits som exempelvis utformningen av klasser som skulle kunna göras för att minska kunskapsglappet mellan flickor och pojkar. Förutom den biologiska faktorn att flickor mognar tidigare spelar det sociala könet och de vuxna aktörerna en avgörande roll för hur väl flickor och pojkar tar sitt ansvar för att utforma sitt skriftspråk och vidare lyckas i skolan. Men för att resultatskillnaderna ska kunna minska krävs ett långsiktigt arbete både i skola och samhälle där könsnormerna måste breddas och arbetsmarknaden såväl som övriga samhället behöver bli jämställt.

8. Förslag till fortsatt forskning

Det finns ett behov av mer forskning som berör flickors och pojkars resultatskillnader, speciellt inom just området skriftspråk då forskning på detta område är litet. Det skulle vara av intresse att ta del av studier som samlat empiriskt material, till exempel intervjuer om lärares uppfattningar om möjliga olikheter, för att undersöka hur könen skiljer sig i skriftspråk och huruvida det faktiskt finns skillnader mellan könen i skrift. Genom den här studien har vi tagit fasta på orsaker i flera olika skikt vilket innebär att vidare forskning skulle kunna rikta in sig på vilket som helst av de skikten för att undersöka det vidare och bidra till den forskning som redan finns.

Forskning skulle kunna rikta in sig på huruvida lärare upplever en kompetensskillnad mellan flickor och pojkar och vilken förståelse lärarna har av vilka faktorer som skapar skillnaderna i skriftspråk mellan flickor och pojkar samt hur de arbetar för att motverka de skillnaderna. Eller också skulle man kunna undersöka flickors och pojkars sociala kön och dess påverkan på deras möjlighet till att utveckla ett välfungerande skriftspråk.

Det hade även varit intressant att studera en sammansättning av klasser där man tagit hänsyn till att pojkar ligger cirka 1,5 år efter flickor i mognad och huruvida resultatskillnaderna skulle minska i en sådan klass. I det kommande examensarbete 2 kommer syftet att vara att undersöka svensklärares erfarenheter och uppfattningar kring könstillhörighetens påverkan på elevers skriftspråk. Den riktningen har vi valt då vi dels upplevt det själva och dels sett i tidigare forskning att det finns skillnad på hur flickor och pojkar uttrycker sig i skrift.

Referenser

Bylin, M. (3 september 2020). *Skriver unga sämre i dag än tidigare?*. Språkbloggen. <https://www.isof.se/lar-dig-mer/bloggar/sprakradsbloggen/inlagg/2020-09-03-skriver-unga-samre-i-dag-an-tidigare>

Eriksson Barajas, K., Forsberg, C., Wengström, Y. (2013). *Systematiska litteraturstudier i utbildningsvetenskap: Vägledning vid examensarbeten och vetenskapliga artiklar*. (1:a uppl.). Natur & Kultur.

Hjalmarsson, M. (2009). *Lärarprofessionens genusordning. En studie av lärares uppfattningar om arbetsuppgifter, kompetens och förväntningar*. Doktorsavhandling. Göteborgs universitet.

Holm, A-S. (2008). *Relationer i skolan: en studie av femininiteter och maskuliniteter i år 9*. Doktorsavhandling. Göteborgs universitet.

Holm, A-S. (2014). Framtiden och betydelsen av betyg. I E. Öhrn & A-S. Holm (Red.), *Att lyckas i skolan: Om skolprestation och kön i olika undervisningspraktiker* (s. 149-175). Göteborgs Universitet.

Kimmel, M (2010). *Pojkar och skolan. Ett bakgrundsdokument om "pojkkrisen"*. Stockholm: Fritzes offentliga publikationer.

Lahelma, E. (2004). Flickor, pojkar och skoldebatten: Hur konstrueras skolpolitiska problem?. I E. Vitikka (Red.), *Skola – kön – inlärningsresultat* (s. 61-75). Utbildningsstyrelsen.

Lgr22, Läroplan för grundskolan samt för förskoleklassen och fritidshemmet. (2022). Stockholm: Skolverket.

Lundgren, B. (2013). Föränderliga textpraktikens betydelse för ungas identitetsskapande. I A-C. Edlund & S. Haugen (Red.), *Människor som skriver - perspektiv på vardagligt skriftbruk och identitet* (s. 159-179). Umeå Universitet.

Matthiessen, C. M.I.M. (2009). Meaning in the Making: Meaning Potential Emerging From Acts of Meaning. *Language Learning*, 59(1), 211–235. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1467-9922.2009.00541.x>

Molloy, G. (2007). *När pojkar läser och skriver* (1. uppl.). Lund: Studentlitteratur

NE (Nationalencyklopedin) (u.å.) *Skriftspråk*. (27 mars 2023). <https://www.ne.se/uppslagsverk/ordbok/svensk/skriftspr%C3%A5k>

Nejman, F. (2020). Flickorna har gått om pojkar i alla ämnen. *Läraren*, Förhandspublicering online. <https://www.lararen.se/nyheter/fokus/flickorna-har-gatt-om-pojkar-i-alla-amnen>

Niemivirta, M. (2004). Skillnader mellan flickor och pojkar i inlärningsmotivation. I E. Vitikka (Red.), *Skola – kön – inlärningsresultat* (s. 48-60). Utbildningsstyrelsen.

Nodenfors, M. (2020). *Skriftspråksutveckling under högstadiet*. Göteborgs universitet.

Norberg Brorsson, B. (2007). *Man liksom bara skriver: skrivande och skrivkontexter i grundskolans år 7 och 8*. Doktorsavhandling. Örebro universitet

Nordqvist, Å. (2001). *Speech about speech. A developmental study on form and function of direct and indirect speech*. Göteborgs Universitet.

Olsson Jers, C. (2020). Läromedel ger svagt stöd i undervisning om skrivande. Skolverket <https://www.skolverket.se/skolutveckling/forskning-och-utvarderingar/artiklar-om-forskning/laromedel-ger-svagt-stod-i-undervisning-om-skrivande>

Rädda Barnen. (27 mars 2023). *Ordlista*. https://www.raddabarnen.se/globalassets/dokument/medlem--volontar/dhk/bibliotek_dhk_nd_ordlista.pdf

SAOB (Svenska Akademiens Ordbok) (27 mars 2023). *Skriftspråk*. https://www.saob.se/artikel/?seek=skriftspr%C3%A5k&pz=1#U_S4769_73913

Skollagen (SFS 2010:800.) Utbildningsdepartementet. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skollag-2010800_sfs-2010-800#K10

Skolverket (2006). *Könsskillnader i måluppfyllelse och utbildningsval*. (Rapport 287). Skolverket. <https://www.skolverket.se/download/18.6bfaca41169863e6a658295/1553961641530/pdf1653.pdf>

Skolverket. (2021a). *Grundskolan - Slutbetyg per ämne i årskurs 9*. Skolverket. https://siris.skolverket.se/reports/rwservlet?cmdkey=common&geo=1&report=gr_betyg_ämne&p_flik=G&p_ar=2021&p_lankod=&p_kommunkod=&p_skolkod=&p_hmantyp=&p_hmankod=&p_flik=G

Skolverket. (2021b). *Grundskolan - Slutbetyg årskurs 9*. Skolverket. https://siris.skolverket.se/reports/rwservlet?cmdkey=common&geo=1&report=gr_betyg2017&p_sub=1&p_ar=2021&p_lankod=&p_kommunkod=&p_skolkod=&p_hmantyp=&p_hmankod=&p_flik=GI

SOS (Socialstyrelsen) (29 mars 2023). *Faställande av könstillhörighet*. <https://www.socialstyrelsen.se/om-socialstyrelsen/organisation/rad-och-namnder/rattslig-radet/konstillhorighet/>

SOU 2009:64. *Flickor och pojkar i skolan – hur jämställt är det?* Fritzes offentliga publikationer.

Tyrefors Hinnerich, B., Höglin, E., Johannesson, M. (2010). Are boys discriminated in Swedish school? 2010:14. *Uppsala: Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering (IFAU)*, 30(4), 682-690. <https://doi-org.www.bibproxy.du.se/10.1016/j.econedurev.2011.02.007>

UR play (Utbildningsradion) (2020). *Skrivglappet* [Video]. Sveriges utbildningsradio AB. <https://urplay.se/program/217798-skrivglappet>

Zimmerman, F. (2018). *Det tillåtande och det begränsande: En studie om pojkars syn på studier och ungdomars normer kring maskulinitet*. Göteborgs Universitet.

Zimmerman, F. (2020). Tio orsaker till att pojkar presterar sämre i skolan - och vad vi kan göra åt det!. Kunskapsskolan.
[https://www.kunskapsskolan.se/download/18.11ed9dea171ac3dd151124b9/1588684735004/Jubileumsrapport1%20\(2\).pdf](https://www.kunskapsskolan.se/download/18.11ed9dea171ac3dd151124b9/1588684735004/Jubileumsrapport1%20(2).pdf)

Öhrn, E. (2002). Könsmönster i förändring: en kunskapsöversikt om unga i skolan. Skolverket.
<https://www.skolverket.se/download/18.6bfaca41169863e6a6545c4/1553957607136/pdf919.p>

Östlund-Stjärnegård, E. (2002). *Godkänd i svenska? Bedömning och analys av gymnasieelevers texter*. Uppsala: Institutionen för nordiska språk.

Bilaga A

Dokumentation av skriv- och arbetsprocessen vid parskrivande

Detta dokument används under hela skriv- och arbetsprocessen med examensarbetet. Studenterna har ansvar att fylla i dokumentet för att visa på delaktighet i alla delar av skriv- och arbetsprocessen.

Student 1: Josefine Åslund

Student 2: Sara Nyström

	Student 1 Josefine	Student 2 Sara
Problemställning Vilka delar har skrivits fram av respektive student? <ul style="list-style-type: none"> – Formulering av syfte och frågeställningar – Motivering av syfte med hjälp av skolans styrdokument och tidigare forskning	Gemensamt arbete i samtliga punkter.	Gemensamt arbete i samtliga punkter.
Beskrivning av litteratursökprocessen Vilka delar har skrivits fram av respektive student? <ul style="list-style-type: none"> – Vilka sökmotorer och sökord som har använts? – Vilka avgränsningar som gjorts under sökprocessen? – Hur utvald litteratur kan motiveras i relation till studiens syfte?	Gemensamt arbete i samtliga punkter.	Gemensamt arbete i samtliga punkter.
Litteraturbakgrund Vilka delar har skrivits fram av respektive student? <ul style="list-style-type: none"> – Beskrivning av skolans styrdokument – Problematisering och definition av centrala begrepp – Sammanställning av tidigare forskning under tematiska rubriker	Gemensamt arbete i samtliga punkter.	Gemensamt arbete i samtliga punkter.

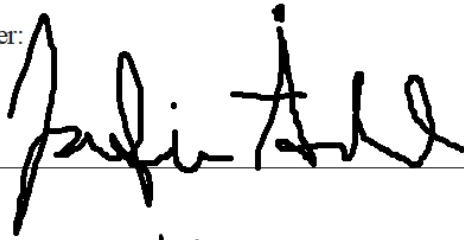
<p>Teori Vilka delar har skrivits fram av respektive student?</p> <ul style="list-style-type: none"> – Beskrivning och motivering av utvalt teoretiskt perspektiv 		
<p>Metod Vilka delar har skrivits fram av respektive student?</p> <ul style="list-style-type: none"> – Val av metod – Urval – Genomförande – Analys 	<p>Gemensamt arbete i samtliga punkter.</p>	<p>Gemensamt arbete i samtliga punkter.</p>
<p>Etiska ställningstaganden</p> <ul style="list-style-type: none"> – Vem har skrivit vilka etiska överväganden som gjorts? – Vem har skrivit informationsbrev (i de fall det är relevant)? – Vem har skickat in anmälan om behandling av personuppgifter till dataskyddsombudet (i de fall det är relevant)? – Vem har skickat in underlag till etikprövning (i de fall det är relevant)? 	<p>Gemensamt arbete i samtliga punkter som är relevanta för den här studien.</p>	<p>Gemensamt arbete i samtliga punkter som är relevanta för den här studien.</p>
<p>Resultat</p> <ul style="list-style-type: none"> – Vem har ansvarat för att skriva fram vilka delar? 	<p>Gemensamt arbete i samtliga punkter.</p>	<p>Gemensamt arbete i samtliga punkter.</p>
<p>Diskussion</p> <ul style="list-style-type: none"> – Vem har ansvarat för att skriva fram metoddiskussionen? – Vem har ansvarat för att skriva fram resultatdiskussionen? – Vem har ansvarat för att skriva fram hur arbetet bidrar till kunskapsutveckling av betydelse för yrkesutövningen? 	<p>Gemensamt arbete i samtliga punkter.</p>	<p>Gemensamt arbete i samtliga punkter.</p>

Blanketten signeras och läggs som bilaga i examensarbetet inför de examinerande momenten.

Underskrifter:

Student 1:

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Julia Ahl', written over a horizontal line.

Student 2:

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Sara Nyström', written over a horizontal line.